

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3055/2019. (III. 25.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Balsai István* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.I.830/2017/16. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján (dr. Soós Judit ügyvéd, Soós Ügyvédi Iroda, 1067 Budapest, Teréz krt. 37., II/18.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Kúria Bfv.I.830/2017/16. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál.
- [2] A Veszprémi Törvényszék 2016. június 1-jén kelt 12.B.1018/2014/36. számú ítéletével az indítványozó bűnösségét megállapította társtettesként elkövetett jogtalan elsajátítás vétségében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 325. § (1) bekezdés]. Az indítványozót az elkövetett bűncselekmény miatt két évre próbára bocsátotta.
- [3] A Győri Ítéltábla mint másodfokú bíróság 2017. február 15-én jogerőre emelkedett Bf.79/2016/6. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és az indítványozót tíz hónapi fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre, valamint 49 millió Ft vagyonekobzásra ítélte. A bíróság a szabadságvesztés büntetés végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette.
- [4] A Kúria 2017. november 28-án kelt Bfv.I.830/2017/16. számú végzésével a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta.
- [5] 2. Az indítványozó 2018. június 12-én az Alkotmánybírósághoz, az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszában a Kúria Bfv.I.830/2017/16. számú végzése alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését kérte. Álláspontja szerint a Kúria támadott döntése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseiben, valamint XXIV. cikk (1) bekezdésében, a XV. cikk (1) bekezdésében szereplő jogait, illetve az Alaptörvény 28. cikkét sérti.
- [6] Az indítványozó szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében és a XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát sértette az, hogy a nyomozás felügyeletét ellátó ügyész, illetve a vádiratot előterjesztő másik ügyész – állítása szerint – a sértettként szereplő gazdasági társaság egyik vezető tisztségviselőjének, illetve munkavállalójának a hozzátartozója volt, továbbá a vádiratot előterjesztő ügyész a büntetőeljárás időtartama alatt ezen gazdasági társaság versenyzőjeként vett részt sportversenyeken. Az erre vonatkozó információ az indítványozó állítása szerint csak a büntetőeljárás jogerős befejezése után jutott a tudomására, ezért azt csak a felülvizsgálati kérelmében tudta kifogásolni.

- [7] Az indítványozó szerint abszolút hatályon kívül helyezési okot, a vád törvényességének a hiányát alapozza meg olyan ügyész részvétele a büntetőeljárásban, akivel szemben kizárási ok áll fenn. Az indítvány szerint a felülvizsgálat során tartott nyilvános ülésen mindkét ügyész neve és a hozzátartozói viszony megjelölése is elhangzott, de sem a bíróság, sem az eljáró ügyész részéről a kizárási kifogást tisztázó további kérdés nem merült fel. Az indítványozó szerint ezt a körülményt figyelmen kívül hagyó eljárás nem lehet pártatlan és tisztességes.
- [8] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jog sérelmének tartja azt, hogy a vele szemben alkalmazott vagyonekobbzást a Kúria érdemben nem vizsgálta. A támadott végzésben foglaltak szerint ugyanis a felülvizsgálati eljárásban a vagyonekobbzás nem támadható. A régi Be. 416. § (4) bekezdés c) pontja szerint kizárt a felülvizsgálat, ha a törvénysértés különleges eljárás (a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, a továbbiakban: régi Be. XXIX. Fejezet I–II. Cím) lefolytatásával orvosolható. A régi Be. 570. § (1) bekezdés a) pontja szerint különleges eljárásnak van helye, ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában a vagyonekobbzásról nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. A Kúria ezért kizártnak tartotta a vagyonekobbzásra vonatkozó rendelkezés érdemi felülvizsgálatát (támadott végzés 10. oldal 5–8. bekezdés).
- [9] Az indítványozó szerint jogorvoslathoz való joga azért sérült, mert a megjelölt különleges eljárást a terhelt és a védő nem kezdeményezheti, csupán indítványt tehet az arra jogosultnak, az ügyésznek. A jogorvoslathoz való alapjog álláspontja szerint a jogorvoslat közvetlen érvényesíthetőségét biztosítja, de jelen esetben ez azért nem valósul meg, mert egy „szűrő” – az ügyész – közbeiktatódik.
- [10] Az indítványozó előadta, hogy a Kúria eljáró tanácsának a döntése a Kúria egy másik tanácsának azonos tárgyú gyakorlatával ellentétes álláspontot képviselt. Ezt a megállapítását az általa idézett Bfv.III.1.216/2016/7. számú határozatból vett okfejtéssel támasztotta alá. Az indítványozó véleménye szerint a tisztességes eljárás követelménye sérült az azonos tárgyban született eltérő, kifejezetten ellentétes döntések folytán, mert ennek a követelménynek biztosítania kell, hogy az általa előadottakat ugyanolyan eljárásban bírálják el, mint másokét. Ez a körülmény állítása szerint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt jogát is sértette.

II.

- [11] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

- [12] 2. A régi Be.-nek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„31. § (1) A büntetőügyben ügyészként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint bíró járt el, valamint az ügyben eljáró vagy eljáró bíró hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, feljelentő vagy mint képviselőjük vesz, vagy vett részt, illetőleg ezek hozzátartozója, [...]

d) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

[...]

32. § (1) Az ügyész a vele szemben felmerült kizárási okot köteles az ügyészség vezetőjének haladéktalanul bejelenteni. A kizárási ok bejelentésétől kezdve az ügyész az ügyben nem járhat el.”

„373. § (1) A másodfokú bíróság

I. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az eljárást megszünteti,

[...]

c) ha az elsőfokú bíróság törvényes vád hiányában járt el,

II. hatályon kívül helyezi az első fokú bíróság ítéletét, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha

[...]

b) az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt, [...]

„416. § (1) Felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye, ha

[...]

c) a bíróság határozatának meghozatalára a 373. § (1) bekezdésének I. b) vagy c) pontjában, illetve II–IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor, [...]

(4) Nincs helye felülvizsgálatnak

[...]

c) ha a törvénysértés különleges eljárás (XXIX. Fejezet I-II. Cím) lefolytatásával orvosolható, [...]

„570. § (1) Ha

a) a bíróság jogerős ügydöntő határozatában az elkobzásról, a vagyoneklobzásról vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, illetve

b) a vagyon-visszaszerzési eljárás eredményeként az elkobzást vagy a vagyoneklobzást nem azzal a személlyel szemben kell a (régi) Btk. 74. § (2) vagy (3) bekezdése alapján elrendelni, akivel szemben az elkobzást vagy a vagyoneklobzást elrendelték, erről a bíróság az ügyész indítványára, illetve hivatalból utólag határoz. [...]

III.

- [13] Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek eleget tett-e.
- [14] 1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-ára alapozott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A Kúria támadott végzését az indítványozó és jogi képviselője egyaránt 2018. január 16-án vette át. Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó jogi képviselője útján 2018. március 17-én adta postára. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panaszt határidőben benyújtották.
- [15] 2. Az alkotmányjogi panasz részben eleget tett az Abtv. 52. § (1), illetve (1b) bekezdésében foglalt, az indítványokkal szemben támasztott követelményeknek, mert megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (az Abtv. 27. §); az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [XV. cikk (1) bekezdés, XXIV. cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés, 28. cikk]; a támadott bírósági határozatot (Kúria Bfv.I.830/2017/16. számú végzése); továbbá kifejezett kérelmet tartalmazott a bírósági határozat alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére. Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy Abtv. 27. § a) pontja alapján az indítványozó a panasz benyújtására jogosultnak és érintettnek tekinthető, mivel az alapul szolgáló büntető ügyben terhelt volt, valamint az Abtv. 27. § b) pontjában foglalt, a jogorvoslatok kimerítésére vonatkozó kötelezettségének eleget tett [legutóbb pl. 3314/2017. (XI. 30.) AB végzés, Indokolás [22]].
- [16] Az alkotmányjogi panasz azonban nem tett eleget a következő követelményeknek:
– Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése a közigazgatási hatósági eljárás vonatkozásában fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét, tehát a panasszal támadott bírósági határozatok és ezen alaptörvényi ren-

delkezés között nincs összefüggés. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ennek következtében a panasznak ez az eleme érdemben nem vizsgálható {pl. 3179/2013. (X. 9.) AB végzés, Indokolás [6], 3122/2017. (V. 30.) AB végzés, Indokolás [12] és 3124/2017. (V. 30.) AB végzés, Indokolás [13]}.

– Az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése tekintetében alkotmányjogi szempontból értékelhető indokolást nem terjesztett elő. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint ilyen indokolás hiányában az indítványi elem nem alkalmas érdemi elbírálásra {3075/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [19]; 3231/2016. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [26]}.

- [17] 3. Az Alkotmánybíróság ezután az Abtv. 29. §-ában, az indítvány befogadásához szükséges további feltételek fennállását vizsgálta.
- [18] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [19] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint érdemi vizsgálatot igényel, hogy a támadott bírósági határozat az indítványozó jogorvoslathoz való jogát alaptörvény-ellenes módon korlátozta-e, illetve a vélt ügyészi elfogultság a tisztességes eljáráshoz való jogát sértette-e.
- [20] Mindezek alapján az előadó alkotmánybíró az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján – a befogadásról szóló döntés helyett – a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesztett az Alkotmánybíróság elé.

IV.

- [21] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [22] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy a támadott kúriai végzés az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogát alaptörvény-ellenesen korlátozta-e.
- [23] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való joga sérelmének tekintette azt, hogy a Kúria a jogerős ítélet vagyonekobbzási rendelkezését érdemben nem vizsgálta arra hivatkozással, hogy annak elbírálása a vagyonekobbzásra irányuló különleges eljárásra tartozik.
- [24] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban rögzítette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdéséből nem vezethető le a felülvizsgálat lehetőségének kötelező biztosítására vonatkozó jogalkotói kötelezettség. A jogalkotót széles mérlegelési jog illeti meg abban a tekintetben, hogy milyen esetben biztosít lehetőséget a felülvizsgálati eljárásra, illetve milyen módon határozza meg annak tartalmát, korlátait. Ennek megfelelően a felülvizsgálat intézménye hatályos jogunkban a jogerős döntés ellen – eleve korlátozott körben – igénybe vehető rendkívüli jogorvoslat. {Legutóbb pl. 3245/2018. (VII. 11.) AB határozat, Indokolás [27], 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [22], eredetileg: 1/1994. (I. 7.) AB határozat, ABH 1994, 29, 38.; 42/2004. (XI. 9.) AB határozat, ABH 2004, 551, 571.}
- [25] A jogalkotó a régi Be. felülvizsgálati rendszerét úgy alakította ki, hogy – a régi Be. 416. § (4) bekezdés c) pontja szerint – kizárt a felülvizsgálat, ha a törvénysértés különleges eljárás (rég. Be. XXIX. Fejezet I–II. Cím) lefolytatásával orvosolható. A régi Be. 570. § (1) bekezdés a) pontja szerint különleges eljárásnak van helye, ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában a vagyonekobbzásról nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.
- [26] A Kúria ezeknek a törvényi rendelkezéseknek az értelmezését az EBH2017.B.23. számú elvi bírósági határozatában rögzítette. Eszerint „[n]incs helye felülvizsgálatnak, ha a törvénysértés különleges eljárás keretében orvosolható. A bíróság különleges eljárásban határoz a vagyonekobbzásról, ha ügydöntő határozatában arról nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. Miután a törvény nem tesz különbséget az egyes különleges eljárások között, az idézett tilalom valamennyi, a XXIX. Fejezet I–II. Címében szabályozott különleges eljárásra vonatkozik [1998. évi XIX. törvény 416. § (4) bek. c) pont, XXIX. Fejezetének I–II. Címe, 570. § (1) bek. a) pont].”
- [27] Az elvi bírósági határozat nemcsak a Kúria azon ítélkező tanácsára kötelező, amelynek döntését elvi bírósági határozatba foglalták, hanem más ítélkező tanácsra is. A bíróságok szervezetéről és ítélkezéséről szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés b) pontja szerint egy ítélkező tanács csak úgy térhet el

az elvi bírósági határozatban foglalt állásponttól, ha a Kúria a vitatott jogkérdésben jogegységi eljárást folytat le. Ennek hiányában – mint jelen esetben – az ítélező tanácsnak az elvi bírósági határozatban foglaltakat kell érvényesítenie.

- [28] A Kúria támadott végzésében az EBH2017.B.23. számú elvi bírósági határozatban elfogadott álláspontot követve, amelynek alapján megállapította, hogy az indítványozó számára a jogorvoslati lehetőség fennáll, de azt nem a felülvizsgálat indítványozásával, hanem a különleges eljárás kezdeményezésével gyakorolhatja.
- [29] Az indítványozó azonban alkotmányjogi panaszában nemcsak azt sérelmezte, hogy a felülvizsgálati eljárás során érdemben nem vizsgálták a vagyonekobbzással kapcsolatos kérelmét, hanem azt is kétségbe vonta, hogy a vagyonekobbzási rendelkezés felülvizsgálatát az erre irányuló különleges eljárásban saját elhatározásából, közvetlenül kezdeményezhetné, mivel a törvényi rendelkezés szerint az ilyen eljárás csak ügyészi indítványra vagy hivatalból indítható. Az indítványozó szerint a jogorvoslatihoz való jogát korlátozta a bíróság azon rendelkezése, hogy a kérelem elbírálását egy különleges eljárásra utalta, mivel annak megindítását nem volt jogosult kezdeményezni.
- [30] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban rögzítette, hogy a jogorvoslatihoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el {513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 731, 734.; megerősítette: 14/2015. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [30]}. A jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékonyságához pedig az szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására {22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]}. Minden jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát {23/1998. (VI. 9.) AB határozat ABH 1998, 182, 186., megerősítette: 3064/2014. (III. 26.) AB határozat, Indokolás [15] és 14/2015. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [31] A jogorvoslatihoz való jog tényleges és hatékony érvényesítése azonban nem csupán a jogalkotóval szemben (a jogszabályok tartalmát illetően) fennálló követelmény, hanem az Alaptörvény 28. cikkéből következően (a jogszabályok értelmezése során) a bíróságokat is kötelezi. Az Alaptörvény 28. cikke a bírósági jogalkalmazással kapcsolatban tartalmazza, hogy annak során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni. A 28. cikk szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nemcsak jog, hanem kifejezett kötelesség: amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni {3146/2018. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [25]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [32] A Kúria a régi Be. 570. § (1) bekezdésében rögzített törvényi rendelkezést – az EBH2017.B.23. számú döntésében – úgy értelmezte, hogy „[a]mennyiben a terhelt, illetve védője a vagyonekobbzás törvénysértő rendelkezéseit kifogásoló indítványt terjeszt elő, az ügyésznek, illetve a bíróságnak a (rég) Be. 6. § (1) bekezdésére figyelemmel azt érdemben meg kell vizsgálnia, és amennyiben a különleges eljárás feltételei fennállnak, az ügyésznek kötelessége az ilyen eljárás kezdeményezése, a bíróságnak pedig kötelessége hivatalból – azaz ügyészi indítvány hiányában is – lefolytatni az eljárást. Emellett az 570. § (1) bekezdésére, illetve az abban felhívott 569. § (3) bekezdésére figyelemmel a bíróság határozata ellen ugyan fellebbezésnek nincs helye, azonban az ügyész és az, akire nézve a határozat rendelkezést tartalmaz, a végzés kézbesítésétől számított nyolc nap alatt tárgyalás tartását kérheti. A tárgyaláson pedig az 570. § (2) bekezdése alapján a (rég) Be. XXVII. fejezetének rendelkezései – értelemszerűen – az irányadók. Mindezekből következően a (rég) Be. 570. §-a szerinti különleges eljárás alkalmas az esetleges törvénysértés orvoslására, így felülvizsgálatnak ez okból nincs helye” (Indokolás [13]–[15]).
- [33] A Kúria a támadott végzésében – a hivatkozott EBH-ban rögzített indokokon túlmenően – rámutatott arra is, hogy a régi Be. 43. § (2) bekezdés d) pontja a terhelt alapvető jogává teszi, hogy az eljárás bármely szakaszában indítványokat és észrevételeket tegyen. Amennyiben a terhelt vagy védője a vagyonekobbzás törvénysértő rendelkezéseit kifogásoló indítványt terjeszt elő, akkor az – a régi Be. 6. § (1) bekezdésére tekintettel – kötelezett séget teremt a jogorvoslati eljárás megindítására (támadott végzés 11. oldal 2–5. bekezdés).
- [34] A Kúria értelmezése szerint tehát jelen ügyben a vagyonekobbzási rendelkezés felülvizsgálatát a régi Be. 570. § (1) bekezdésében rögzített különleges eljárásban kellett volna kezdeményezni, amelynek megindítása kötelező akkor is, ha azt a terhelt vagy a védője kezdeményezi.
- [35] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 2018. július 1-jén történő hatálybalépése következtében ennek a kérdésnek az elbírálása már nem a régi Be.

570. § (1) bekezdése szerinti különleges eljárásra, hanem a hatályos Be. XCIV. Fejezetében szabályozott egyszerűsített felülvizsgálati eljárásra tartozik.

- [36] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján azt rögzítette, hogy a Kúria a jogszabályi rendelkezés értelmezése során feltárta azt a jogi összefüggést, amelynek mentén az indítványozó igénybe vehette a megfelelő jogorvoslati fórumot. A Kúria döntése ezáltal összhangban áll az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslatihoz való jog elveivel, hiszen tájékoztatta az indítványozót a megfelelő és hatékony jogorvoslati útról, amely a Kúria végzésének közzétevése idején hatályos régi Be. szabályai alapján alkalmas volt a törvénysértő vagy onkolozási rendelkezés felülvizsgálatára, és amelyet a terhelt és a védő a saját elhatározásából, közvetlenül igénybe vehetett. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint mindezen indokok alapján a Kúria támadott határozata nem korlátozta alaptörvény-ellenesen az indítványozó jogorvoslatihoz való jogát.
- [37] 2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a Kúria támadott végzése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való joggal összhangban áll-e.
- [38] Az indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát sértette az, hogy az ellene folytatott büntetőeljárásban a nyomozás felügyeletét olyan ügyész látta el, aki a sértettel fennálló viszonya miatt elfogultnak tekinthető, illetve olyan ügyész emelt vádat, aki a sértett vezető tisztségviselőjének a hozzátartozója. Az indítványozó a kizárási kifogást a felülvizsgálat során terjesztette elő, mert állítása szerint csak a másodfokú határozat jogerőre emelkedése után szerzett róla tudomást. Az indítványozó sérelmezte továbbá, hogy amikor a felülvizsgálat során tartott nyilvános ülésről készült jegyzőkönyvben közölte a konkrét nevet és a hozzátartozói minőségre vonatkozó állítását „tisztázó kérdés sem az ügyész, sem a bíróság részéről nem merült fel.”
- [39] 2.1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az ügyészi elfogultság alkotmányos megítélésére vonatkozóan a korábbi határozataiban kialakított elveket. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a pártatlanságot nem az ügyésszel, hanem az eljáró bírósággal szembeni követelményként fogalmazza meg. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a pártatlanság érvényesítésének a célja, hogy az ítélező bíró az ügyben résztvevő felekkel szembeni elfogultságtól vagy előítéletektől mentesen bírálja el az ügyet és hozza meg döntését. A konkrét ügyben a bírónak nemcsak tárgyilagosan szükséges ítéleznie, de a pártatlan ítélezés látszatának megőrzése is feladata [25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [26], a továbbiakban: Abh.].
- [40] Az ügyésszel szemben szintén magas szintű jogi és erkölcsi követelmények érvényesülnek, amelyeket nemzetközi dokumentumok is megfogalmaznak. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságához rendelt ügyészi tanácsadó testület (a továbbiakban: CCPE) 2014. december 17-én kiadott 9. számú véleményében rögzítette a „Római Charta” elnevezésű elvrendszert. A Charta szerint az ügyészeknek be kell tartaniuk a legmagasabb etikai és szakmai normákat, továbbá mindig pártatlanul és tárgyilagosan kell viselkedniük. Tartózkodniuk kell a pártatlanság elvével összeegyeztethetetlen politikai tevékenységektől, és nem járhatnak el olyan ügyekben, ahol személyes érdekeik vagy az ügyben érintettekkel való kapcsolataik akadályozhatják teljes pártatlanságuk megvalósulását [CCPE Opinion No. 9. (2014) VI. pont]. Az ügyészi szervezet hierarchikus jellegű, melyben a hierarchia különböző szintjei közötti viszonyt világos, egyértelmű, kiegyensúlyozott szabályoknak kell rendezniük. Az ügyek képviseletére vonatkozó kijelöléseknek a pártatlanság követelményeihez igazodniuk kell [CCPE Opinion No. 9. (2014) XIV. pont].
- [41] Mindezek az elvek az Alkotmánybíróság gyakorlatában is jelen vannak és a büntetőeljárás szabályokban is érvényesülnek. Az Alaptörvény az ügyész tekintetében a pártatlanságot kifejezetten és szövegszerűen nem tartalmazza, és a 29. cikk a legfőbb ügyész és az ügyészség egésze tekintetében csak a függetlenséget és a közvád gyakorlásának a monopóliumát rögzíti. Az ügyészi függetlenség és pártatlanság az ügyésznek az igazságszolgáltatásban történő közreműködése során betöltött szerepe fényében értelmezhető. Az ügyész – a funkciómegosztás elve alapján – ugyanis nem a végső döntést mondja ki, hanem feladata a törvényes vád biztosítása és az arról történő rendelkezés, vagyis a vádmonopólium gyakorlása. Ezt a feladatát alkotmányos elvárások mellett kell ellátnia. Az ügyész a közérdek képviselete során a szakmai felelősség szabályai szerint köteles eljárni. {Legutóbb pl.: 3090/2016. (V. 12.) AB határozat, Indokolás [35]; 42/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 519 stb.} Az ügyész szakmai felelősségének a szabályai körébe tartozik a kötelező objektivitás, ami megnyilvánul például abban, hogy köteles a terheltet mentő, a büntetőjogi felelősséget enyhítő körülményeket figyelembe venni [rég. Be. 28. § (1) bekezdés], perbeszédében indítványt tehet a vádlott felmentésére [rég. Be.

315. § (3) bekezdés], és fellebbezési joggal rendelkezik a vádlott javára is [régí Be. 324. § (1) bekezdés *b*) pont és (2) bekezdés] [15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [60]].
- [42] A régi (és a hatályos) Be. az ügyész tekintetében kizárási szabályokat is rögzít. Eszerint a büntető ügyben ügyészként nem járhat el, aki az ügyben mint bíró járt el vagy az eljárásban résztvevő más személy, illetőleg ezek képviselője, vagy hozzátartozója; továbbá, aki az ügyben tanúként, szakértőként vagy szaktanácsadóként járt el, és az sem, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható [régí Be. 31. § (1) bekezdés] [3072/2015. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás [53]–[55]].
- [43] Mindezek alapján egyértelműen megállapítható, hogy az ügyészi elfogultság kihatással lehet a büntetőeljárás tisztességességére. Az Alkotmánybíróság ezért a továbbiakban azt vizsgálta, hogy az indítványozó által állított ügyészi elfogultság jelen ügyben sértette-e a tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerét.
- [44] 2.2. A büntetőeljárásnak az ügyészi elfogultság kiküszöbölésére irányuló szabályai elősegítik az eljárás tárgyilagos lefolytatását, az objektív bírói döntés meghozatalát. A tisztességes eljárás azonban alkotmányos szempontból komplex követelmény, amelynek megvalósulását az Alkotmánybíróság nem csupán egy-egy rendelkezés megsértésének, hanem az eljárás egészének a szempontjából, vagyis több nézőpontból vizsgálja.
- [45] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes lehet [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266., eredetileg: 6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91]. A bíró bármely ténybeli vagy jogi tévedése nem teszi automatikusan tisztességtelenné az egész eljárást, mivel az ilyen tévedések teljesen soha nem küszöbölhetők ki [3352/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]]. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata az eljárás törvényességi szempontú vizsgálata, így pl. a nyomozás ügyészi felügyelete törvényességének, illetve a törvényes vád feltételei fennállásának a megítélése, mert ezt az eljáró bíróságoknak kell elvégeznie. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás részleteinek megvizsgálásával kizárólag azt mérlegeli, hogy bármely törvénytértés olyan szintű jogsérelmet okozott-e, amely a büntetőeljárás kereteit képező alapjogok érvényesülését akadályozza. Ennek megítéléséhez azonban minden esetben tartalmi vizsgálat szükséges, amelynek során az Alkotmánybíróság elemzi az alapjog állított sérelmére vezető jogszabályi környezetet és a bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását, majd pedig – a mérlegelés eredményeként – mindezekből következtetéseket von le az adott esetben vizsgált alapjogsérelemre nézve [20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [17], 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]]. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is ezt a gyakorlatát követte és ezért megkereste az elsőfokú bíróságot a büntető ügy teljes nyomozati és bírósági iratanyagának rendelkezésére bocsátása érdekében. Az iratok alapján az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy az indítványozó ügyében folytatott eljárás megfelelt-e a tisztességes eljáráshoz való jogban összpontosuló alkotmányos elvárásnak.
- [46] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az első és a másodfokú bírósági eljárás során az ügyészségre vonatkozó elfogultsági kifogást az iratokban (jegyzőkönyvekben) nem rögzítettek. A nyomozás felügyeletét ellátó és a vádiratot benyújtó ügyészre vonatkozó elfogultsági kifogás az ügyben az indítványozó védője által a Kúriához benyújtott, 2017. június 20-án kelt felülvizsgálati indítvány 8. oldalán szerepel először (az indítvány V/b. pontjának második francia bekezdése). A Kúria 2017. november 28-án tartott nyilvános üléséről készült jegyzőkönyvben az I. rendű terhelt védője a nyomozás felügyeletét ellátó ügyészt megnevezve állította, hogy annak férje a sértett gazdasági társaságnak a vezető tisztségviselője (hivatkozott jegyzőkönyv 4. oldal 3. bekezdés).
- [47] A Kúria támadott végzésének indokolásában azt rögzítette, hogy a nyomozás felügyeletét ellátó, valamint a megyei főügyész elfogultságára hivatkozással az indítványozó a büntetőeljárás alatt a kizárás iránti kérelmet nem terjesztett elő és a rendelkezésre álló iratok alapján a kizárásnak sem objektív, sem szubjektív okokra visszavezethető indokoltsága nem volt megállapítható. A sértettel való hozzátartozói viszony kapcsán konkrét adat az ügyben nem merült fel, a sértett által szervezett sportrendezvényen való részvétel pedig önmagában az elfogultság megállapítására nem adott alapot. A Kúria álláspontja szerint ezért az ítélet hatályon kívül helyezés és új eljárás elrendelését megalapozó eljárási szabálysértés nem állapítható meg (támadott végzés 6. oldal 7. bekezdéstől 8. oldal 5. bekezdésig).
- [48] Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az indítványozó a nyomozás felügyeletét ellátó és a vádiratot benyújtó ügyész elfogultságának állításával azt kívánta alátámasztani, hogy az eljáró bíróságok az ügyben nem tudtak megfelelő érdemi döntést hozni, mert az ügyészség egyoldalúan befolyásolta a bizonyítást és az eljárás

tisztességességét, így olyan cselekményben állapították meg a bűnösségét, amelyet nem követett el, illetve a büntetés kiszabása során hátrányt szenvedett.

- [49] Az Alkotmánybíróság ebből a szempontból vizsgálta az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőeljárás egészét.
- [50] Az iratokból megállapítható, hogy az indítványozó bűnössége vonatkozásában a nyomozás során kialakított és a vádiratban képviselt ügyészi álláspont az volt, hogy a terheltek nemcsak jogtalan elsajátítást, hanem ennél lényegesen súlyosabban minősülő bűncselekményt, a pénzmosás büntettét is elkövették. Ezt az ügyészi álláspontot azonban már az elsőfokú bírósági eljárásban sem sikerült érvényesíteni és az elsőfokú ítélet kizárólag a jogtalan elsajátítás vétségét állapította meg.
- [51] A kiszabott büntetés tekintetében megállapítható, hogy a vádiratban az ügyészség végrehajtandó szabadságvesztés kiszabását indítványozta, az elsőfokú bíróság azonban egy lényegesen enyhébb jogkövetkezményekkel járó intézkedést, a próbára bocsátást alkalmazta. A másodfokú bíróság az indítványozó büntetését súlyosította és szabadságvesztést szabott ki vele szemben, de annak végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.
- [52] Az elsőfokú bíróság az ügyészség által a vádiratban indítványozott pénzmellékbüntetés kiszabását sem tartotta indokoltnak. A másodfokú bíróság a vagyoneklobzást, amely az elkobzott összeg nagysága folytán jelen ügyben jelentős súlyú intézkedésnek számít, szintén nem az ügyészség indítványa folytán, hanem a törvény kötelező rendelkezése alapján rendelte el, ahogyan ez utóbbi körülményt az ítéletének indokolásában rögzítette is (támadott ítélet 13. oldal 3. bekezdés).
- [53] Az Alkotmánybíróság a felülvizsgálat során tartott nyilvános ülési jegyzőkönyvében rögzített elfogultsági kifogással kapcsolatos eljárásnak az alkotmányosságát is vizsgálta. Az indítványozó állítása szerint a tisztességes eljáráshoz való jogát sértette az, hogy a kifogás elhangzása után semmilyen további kérdés nem hangzott el sem a bíróság, sem az ügyész részéről.
- [54] A Kúria támadott határozatának indokolásában rögzítette, hogy mind a bíró, mind pedig az ügyész kizárására irányuló bejelentést alapos és konkrét okkal kell alátámasztani (támadott végzés 7. oldal 1. bekezdés). A Kúria hivatkozott továbbá az Alkotmánybíróság 25/2013. (X. 4.) AB határozatára, amely szerint a bíróval szemben az eljárási törvény a relatív, vagyis az elfogultságra alapított kizárási ok érvényesíthetőségét további, szigorú korlátok között engedélyezi. E korlátok értelmében a relatív kizárási okot a tárgyalás megkezdését követően kizárólag abban az esetben lehet érvényesíteni, ha az indítványozó egyúttal bizonyítja, hogy a bejelentés alapjául szolgáló okról a tárgyalás megkezdését követően szerzett tudomást és az érvényesítésben késedelem nem terheli, vagyis az elfogultság tudomására jutott okát nyomban bejelenti [rég. Be. 23. § (3) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság határozata a bírói elfogultságnak az eljárás egy későbbi szakaszában történő vizsgálatát nem egyszerű bejelentéstől, hanem a tudomásszerzés bizonyításától teszi függővé.
- [55] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint annak következtében, hogy a bírói pártatlanság, illetve az ügyészi elfogultlanság és objektivitás egyaránt magas szintű elvárást tartalmaz, az ügyésszel szembeni elfogultsági kifogással kapcsolatban az indítványozónak szintén egyértelműen bizonyítania kell, hogy az eljárásnak csak egy későbbi szakaszában szerzett tudomást a kizárási okokról. Tekintettel arra, hogy az indítványozó ezt elmulasztotta, így az Alkotmánybíróság álláspontja szerint – az ügy összes körülményének mérlegelése és a Kúria támadott végzésében foglalt indoklás figyelembevételére alapján – nem állapítható meg az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás sérelme.
- [56] 3. Az Alkotmánybíróság összefoglalóan rögzítette, hogy az indítványozó által kifejtett indokok – sem az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog sérelme, sem pedig a XXVIII. cikk (7) bekezdésében rögzített jogorvoslathoz való jog korlátozása tekintetében – nem támasztják alá az alapul szolgáló büntető ügy érdemére kiható alaptörvény-ellenességet, ezért az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2019. március 12.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István alkotmánybíró különvéleménye

- [57] Egyetértek a többségi határozat indokolásának az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésével kapcsolatban tett megállapításaival (IV.1., Indokolás [22]–[36]), azonban a XXVIII. cikk (1) bekezdésére vonatkozó résszel (IV.2., Indokolás [37]–[55]) kapcsolatban felmerült aggályaim miatt a döntés rendelkező részét sem tudom támogatni.
- [58] Osztom a többségi határozat azon megállapítását, amely szerint „egyértelműen megállapítható, hogy az ügyészi elfogultság kihatással lehet a büntetőeljárás tisztességességére”.
- [59] A támadott végzés által is felhívott – és ezáltal az ügyészi pártatlanság kérdésében a Kúria által is relevánsnak tekintett – Abh. az elfogultsági indítványok tekintetében leszögezte, hogy „[a] pártatlanság érvényesíthetőségének igénye a bűnügyekben fokozottabban jelentkezik, hiszen a jogerős elítélés az ártatlanság vélelmének megdöntését jelenti, a büntetőjog megtorló jellegű szankciórendszere pedig súlyosan korlátozza az elítélt alapjogait. Az Alkotmánybíróság, éppen az elfogultságra okot adó körülmény leplezéséhez fűződő érdekek miatt nem tartja életszerűtlennek, hogy egy ilyen ok csak a jogerős elítélést követően jut a terhelt tudomására. Összeegyeztethetetlen ezért az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó pártatlan bírósági eljáráshoz való joggal, ha a pártatlanság egyes okainak a felülvizsgálat során történő érvényesíthetőségéből a Kúria gyakorlata kizárja az alapos okból és időben előterjesztett elfogultsági hivatkozást, vagyis megtagadja az ilyen okra alapított felülvizsgálati indítvány érdemi vizsgálatát” (Indokolás [48]).
- [60] Noha az elfogultsági kifogás konkrét és alapos ok megjelölésével vezethet eredményre, álláspontom szerint e feltételek értelmezése sem szűkíthető odáig a bírói jogalkalmazás során, hogy a pártatlan eljárás garanciája kiüresedjen.
- [61] A konkrét ügyben rendelkezésre álló iratok alapján aggályosnak tartom, hogy a Kúria a tárgyaláson meg sem kísérelte az indítványozó által előterjesztett kifogás tisztázását, holott az indítványozó – a terhelti pozícióhoz mérten – adatokat is szolgáltatott a vélt kizárási okokra vonatkozóan.
- [62] A terhelt felülvizsgálati indítványban nem nevesítve ugyan, de egyértelműen azonosíthatóan elfogultnak jelölte meg a nyomozás felügyeletét ellátó, illetve a vádiratot előterjesztő ügyész és utalt a sértett gazdasági társasággal kapcsolatban általa vélelmezett elfogultság okára. Mindezt a Kúria által tartott nyilvános tárgyaláson az ülés jegyzőkönyve szerint az indítványozó védője pontosította.
- [63] Figyelemmel arra is, hogy az elfogultságot megalapozó körülmény titokban tartásához az érintetteknek érdeke fűződik (lásd: Abh., Indokolás [38]), továbbá az elfogultsági okról való későbbi tudomásszerzésre vonatkozóan a terhelt aligha tud egyértelmű bizonyítékot szolgáltatni, nézetem szerint pusztán e körülmény nem lehet gátja a kifogás érdemi elbírálásának.
- [64] A jelen ügyben a kifogást előterjesztő indítványozó nem lehetett abban a helyzetben, hogy konkrét személyek elfogultságát esetlegesen megalapozó tényeket (vezető beosztású ügyészek hozzátartozói viszonyait, a sértetti gazdasági társaságnál betöltött munkaviszonyokat) teljes mélységében feltárja, hiszen ezekkel az adatokkal értelemszerűen az érintettek rendelkeznek.

- [65] Álláspontom szerint az eset körülményeit mérlegelve a Kúria akkor teljesítette volna az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó kötelezettségét, ha az ügyészek elfogultságára vonatkozó indítványt érdemi vizsgálat alá veti, ellenkező esetben az elfogultsági indítvány előterjesztésének lehetősége formálissá válik.

Budapest, 2019. március 12.

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/994/2018.

• • •